

QUICK SCAN PROGRAMMA BEGROTING

REKENKAMERCOMMISSIE DE BILT
september 2011

1. Inleiding

De planning-en-controlcyclus is het belangrijkste instrument dat de gemeenteraad op jaarbasis ondersteunt bij de integrale kaderstelling en controle van het gemeentelijk beleid. In / via de programmabegroting maakt de gemeenteraad afspraken met het college over de hoofdlijnen van het beleid en de ambities in het komende jaar. Met de programmarekening kijkt de gemeenteraad terug op de resultaten van het afgelopen jaar en wat er terechtgekomen is van de vastgestelde plannen en ambities. Op basis van de programmarekening kan de gemeenteraad sturing geven. Om sturing te kunnen geven heeft de raad informatie nodig over de mate waarin het beleid gerealiseerd is en in hoeverre de gemaakte afspraken worden nagekomen. De verstrekte informatie moet van voldoende kwaliteit zijn zodat raadsleden bewuste keuzes kunnen maken ten aanzien van kaderstelling, controle en sturing. Deze rapportage kan een relevante bijdrage leveren aan het verbeteren van de kwaliteit van de beleidsinformatie bij de programmabegroting en jaarrekening.

Dit onderzoek is een quick scan. Dit betekent dat de rekenkamercommissie geen uitgebreide en diepgaande evaluatie heeft uitgevoerd. Het is meer een probleemverkenning die bedoeld is om een beeld te geven van de huidige situatie. Het korte onderzoek moet niet worden gezien als een beoordeling van de doelmatigheid en doeltreffendheid, maar als inzicht in de kwaliteit van de beleidsinformatie in de programmabegroting. Met de scan stelt de rekenkamercommissie zich tot doel om raadsleden te stimuleren kritisch en proactief naar de bruikbaarheid van de beleidsinformatie te kijken. De scan is bedoeld als handreiking voor de gemeenteraad om in gesprek te gaan met het college over mogelijke verbeteringen in de kwaliteit van de beleidsinformatie. Het gaat hierbij om verbeteringen bezien vanuit de behoefte van de gemeenteraad om heldere kaders te stellen en het gevoerde beleid te controleren.

De rekenkamercommissie heeft een studie gemaakt van de programmabegroting van het jaar 2011¹. Het accent ligt op de beleidsinformatie uit de programmabegroting. De rekenkamercommissie geeft een oordeel over de kwaliteit van de beleidsinformatie aan de hand van de begrippen *specifiek*, *meetbaar*, *tijdgebonden* en *consistent*. Deze quick scan is uitgevoerd in de maanden juli en augustus 2011. In het kader van het onderzoek heeft een gesprek plaatsgevonden met de concerncontroller.

In het tweede hoofdstuk kunt u de bevindingen in deze quick scan lezen. Deze worden gevolgd door de conclusies en aanbevelingen in het derde hoofdstuk.

1 De laatste norm ten aanzien van de consistentie heeft betrekking op de relatie tussen programmabegroting en programmarekening. De programmarekening 2011 wordt in het voorjaar van 2012 opgesteld. Voor het beoordelen van deze norm zijn de programmabegroting en -rekening van 2010 naast elkaar gelegd.

2. Bevindingen

In het onderzoek zijn vier willekeurige programma's uit de programmabegroting 2011 nader bekeken (zie bijlage). Het betreft de programma's dienstverlening (programma 2), ruimtelijke ordening (programma 6), watertaken (programma 10) en werk en inkomen (programma 14). Bij elk programma toetste de rekenkamercommissie of de beleidsinformatie specifiek (paragraaf 2.1.), meetbaar (paragraaf 2.2.), tijdgebonden (paragraaf 2.3.) en consistent (paragraaf 2.4.) is. Elke paragraaf start met de norm(en) waaraan de beleidsinformatie is getoetst.

2.1. Specifiek

De norm specifiek is nader geconcretiseerd:

Er wordt onderscheid gemaakt tussen doelen, effecten, activiteiten/prestaties en middelen.

De onderdelen binnen het programma zijn concreet en eenduidig geformuleerd.

De programma's hebben een vaste en herkenbare structuur. In deze structuur is een onderscheid tussen doelen (operationele doelstellingen), effecten (gewenste maatschappelijke effecten), activiteiten/prestaties (wat gaan we daarvoor doen?) en middelen (middelen). Daarnaast zijn er effectindicatoren geformuleerd. Deze structuur wordt in elk programma consequent doorgevoerd. Bovendien is een uniforme schrijfstijl gehanteerd. Dit geeft een herkenbaar beeld door de hele programmabegroting.

Theoretische achtergrond:

Een gewenst maatschappelijk effect verwijst naar een ontwikkeling die de gemeente met haar inspanningen wil realiseren binnen de samenleving. In een visie kan bijvoorbeeld het beoogde effect voor de langere termijn worden geformuleerd. In de programmabegroting staat vervolgens het beoogde maatschappelijke effect voor het komende jaar. Een operationele doelstelling wordt gesteld voor de korte termijn en geeft de stap weer die gezet moet worden om een strategisch doel, zoals het gewenst maatschappelijk effect, te realiseren. Een operationele doelstelling kan bovendien onmiddellijk worden omgezet in een reeks activiteiten. Deze manier van formuleren geeft de mogelijkheid om aan het einde van het jaar te beoordelen of de gewenste resultaten zijn behaald. Hieronder volgen enkele voorbeelden:

Gewenst maatschappelijk effect (LT): In 2015 is 90% van de burgers positief over de dienstverlening door de gemeente.

Gewenst maatschappelijk effect (KT): In 2011 is 75% van de burgers positief over de dienstverlening door de gemeente.

Operationele doelstelling: De gemeente is in 2011 toegankelijk en bereikbaar via website, loket, post/mail en telefoon.

Activiteit/prestatie: In 2011 zijn minimaal 30 producten digitaal af te nemen via DigID.

In de programmabegroting is gekozen voor een formulering van zowel maatschappelijke effecten als operationele doelstellingen in termen van activiteiten. Er wordt geen relatie gelegd met bijvoorbeeld een visiedocument (als het Bilts Manifest) waardoor onvoldoende transparant wordt welke effecten en doelstellingen de gemeente wil realiseren, en waardoor er vragen rijzen.

Voorbeeld: Programma 10 Watertaken:

Als beoogde maatschappelijke effecten zijn omschreven: het verbeteren van het waterketensysteem, het bevorderen van de ecologische en fysisch-chemische waterkwaliteit en het bestrijden van verdroging. Een vraag die daarbij rijst is "wat is het effect dat de gemeente wil realiseren?".

Als de operationele doelstelling luidt "optimale en functionele instandhouding van het rioolstelsel" rijst de vraag wat dit betekent in 2011 voor de gemeente.

De effectindicatoren zijn overwegend concreet en eenduidig geformuleerd zoals het aantal klachten wateroverlast of het aantal trajecten schuldhulpverlening.

Bij de omschrijving van de activiteiten en prestaties in het hoofdstuk “Wat gaan we daarvoor doen?” kan een goede lezer de activiteiten voor 2011 herkennen. Bijvoorbeeld ten aanzien van het gemeentelijk minimabeleid wordt eerst toegelicht wanneer het minimabeleid is vastgesteld en wat daarmee wordt beoogd. Uit de laatste zin blijkt dat er in 2011 een evaluatie plaats gaat vinden. De gewenste maatschappelijke effecten en operationele doelstellingen worden puntsgewijs geformuleerd. De activiteiten/prestaties zijn meer verhalend verwoord waardoor zij minder herkenbaar zijn en daardoor onvoldoende concreet en eenduidig ogen.

De gemeente De Bilt heeft ervoor gekozen om de middelen te presenteren als totalen op programmaniveau. Bij een aantal programma's wordt apart een specifieke voorziening of reserve genoemd. Bij deze weergave is niet expliciet wat bijvoorbeeld per doelstelling beschikbaar is en in hoeverre het middelen betreffen die vrij te besteden zijn of reeds gereserveerd zijn.

In de onderstaande tabel is voor de programma's aangegeven of de effecten, doelstellingen en activiteiten/prestaties voldoende concreet en eenduidig geformuleerd zijn.

Tabel 1: In hoeverre zijn de programma's specifiek (concreet en eenduidig)?

	Progr. 2	Progr. 6	Progr. 10	Progr. 14
Gewenst maatschappelijk effect	30%	20%	100%	20%
Operationele doelstelling	30%	20%	75%	30%
Effectindicator	100%	100%	100%	100%
Activiteiten/prestaties	30%	40%	60%	50%
Middelen	0%	0%	0%	0%

2.2. Meetbaar

De norm meetbaar is nader geconcretiseerd:

In de doelen, effecten en activiteiten/prestaties wordt een concrete norm gesteld waaraan de gemeente zich wil meten en deze norm is gekwantificeerd.

De gewenste maatschappelijke effecten en operationele doelstellingen zijn niet meetbaar geformuleerd omdat in het effect of de doelstelling geen concrete norm wordt gesteld waaraan de gemeente zich wil meten.

Voorbeeld van meetbare doelstellingen binnen de ruimtelijke ordening.

Gewenst maatschappelijk effect (LT): In 2015 komen 60% van de ruimtelijke ontwikkelingsplannen tot stand naar aanleiding van creatieve en innoverende burgerinitiatieven.

Gewenst maatschappelijk effect (KT): In 2011 komen 30% van de ruimtelijke ontwikkelingsplannen tot stand naar aanleiding creatieve en innoverende burgerinitiatieven.

Operationele doelstelling: 40% van de burgers is in 2011 bekend met de kernkwaliteiten van de gemeente De Bilt.

Activiteit/prestatie: In 2011 wordt een nieuwe structuurvisie aangeboden aan de raad waarin ruimtelijke kwaliteiten benoemd zijn en de te versterken noodzakelijke kwaliteiten die wij in de toekomst willen behouden.

Bij de paragraaf "wat willen we bereiken?" is naast de gewenste maatschappelijke effecten en operationele doelstellingen een tabel opgenomen met de effectindicatoren. Hierin wordt inzicht gegeven in een aantal signalen aan de hand waarvan een ontwikkeling kan worden afgelezen. Omdat in de maatschappelijke effecten of operationele doelstellingen geen concrete norm is gesteld is het lastig om een relatie te leggen met de verschillende effectindicatoren.

In het kader wordt een voorbeeld gegeven.

Het gewenst maatschappelijk effect is "extra inkomensondersteunende maatregelen voor inwoners met een laag inkomen". Er worden 7 effectindicatoren genoemd: Bereik bijzondere bijstand, Aantal uitkeringsgerechtigden WWB, Aantal naar werk uitstromende uitkeringsgerechtigden, Werkloosheidspercentage, Aantal trajecten schuldhulpverlening, Aantal U-pashouders, Uitstroom geïndiceerde inwoners naar werk. Hoewel elke effectindicator interessante informatie oplevert is niet direct aanwijsbaar welke indicator iets aangeeft over de mate waarin het gewenst maatschappelijk effect is gerealiseerd.

De activiteiten en prestaties zijn deels meetbaar geformuleerd. Bijvoorbeeld bij "re-integratie en gesubsidieerde arbeid" worden diverse voornemens – bijna-doelstellingen – genoemd. Deze zijn echter niet geformuleerd in termen van concrete prestaties. "Het ontwikkelen van lokale re-integratieprojecten" is een activiteit die niet meetbaar is, omdat bijvoorbeeld onduidelijk is hoeveel projecten er gestart of afgerond moeten worden.

De bevindingen ten aanzien van de meetbaarheid zijn opgenomen in tabel 2.

Tabel 2: In hoeverre zijn de programma's meetbaar?

	Progr. 2	Progr. 6	Progr. 10	Progr. 14
Gewenst maatschappelijk effect	0%	0%	0%	0%
Operationele doelstelling	0%	0%	0%	0%
Effectindicator	100%	100%	100%	100%
Activiteiten/prestaties	80%	50%	50%	25%

2.3. Tijdgebonden

De norm tijdgebonden is nader geconcretiseerd:

De gemeente geeft concreet aan op welk moment een doelstelling, effect, prestatie/activiteit gerealiseerd moet zijn.

Wanneer in de doelstelling of het effect een jaartal genoemd wordt, betekent dit voor de rekenkamercommissie dat er een concreet moment aangegeven is waarop het streven behaald moet zijn.

Voorbeeld van tijdgebonden doelstellingen ten aanzien van watertaken (tevens S, M en C).

Gewenst maatschappelijk effect (LT): In 2017 doen zich 80% minder overstromingen van het riool voor als gevolg van hemelwater (t.o.v. 2010).

Gewenst maatschappelijk effect (KT): In 2011 doen zich 20% minder overstromingen van het riool voor als gevolg van hemelwater (t.o.v. 2010).

Operationele doelstelling: In 2011 wordt 60% minder hemelwater opgevangen in het rioolstelsel.

Activiteit/prestatie: In 2011 wordt het riool vervangen in Dennenlaan, Dierenriem en Iepenlaan waarbij een afzonderlijk systeem voor hemelwaterafvoer wordt toegepast.

Zowel in de gewenste maatschappelijke effecten en operationele doelstellingen wordt in de programmabegroting geen concreet moment aangegeven waarop het streven behaald moet zijn. In de tabel met de effectindicatoren worden consequent de streefwaarden voor de jaren 2009, 2011 en 2013 aangegeven. In het hoofdstuk "Wat gaan we daarvoor doen?" (prestaties/activiteiten) wordt een aantal activiteiten genoemd met daarin het jaar waarin deze gestart zijn of worden afgerond.

In tabel 3 worden de bevindingen voor het aspect tijdgebonden weergegeven.

Tabel 3: In hoeverre zijn de programma's tijdgebonden?

	Progr. 2	Progr. 6	Progr. 10	Progr. 14
Gewenst maatschappelijk effect	0%	0%	0%	0%
Operationele doelstelling	0%	0%	0%	0%
Effectindicator	100%	100%	100%	100%
Activiteiten/prestaties	80%	50%	50%	25%

2.4. Consistent

De norm consistent is nader geconcretiseerd:

Er is een logische relatie tussen de doelen, effecten, activiteiten/prestaties en middelen per programma.

In de programmarekening wordt op hetzelfde detailniveau en op dezelfde onderwerpen informatie verstrekt als in de programmabegroting.

Binnen de programma's wordt vrijwel geen expliciete relatie gelegd tussen de doelen, effecten en activiteiten. Programma 2 vormt hierop een uitzondering waarbij de operationele doelstellingen een toelichting zijn op het gewenste maatschappelijk effect. In dit programma hebben de effectindicatoren betrekking op de klanttevredenheid. Dit begrip komt terug in de operationele doelstellingen. Bij de activiteiten/prestaties wordt weliswaar niet expliciet verwezen naar de gewenste maatschappelijke effecten en operationele doelstellingen maar de impliciete relatie is wel herkenbaar. De bereikbaarheid en toegankelijkheid van de gemeente wordt bijvoorbeeld verbeterd door producten digitaal afneembaar te maken via DigID. Bij de overige programma's zijn de onderlinge relaties onvoldoende te leggen. Per slot van rekening: wat hebben het afwegen van de verschillende belangen om de kernkwaliteiten van de gemeente te behouden en te versterken, te maken met bijvoorbeeld actuele en gedigitaliseerde bestemmingsplannen voor het gehele grondgebied, het aantal locaties voor woningbouw of het vastleggen van ruimtelijke kwaliteiten in een structuurvisie?

Voorbeeld van consistente doelstellingen ten aanzien van werk en inkomen (tevens S, M en T).

Gewenst maatschappelijk effect (LT): In 2018 heeft 65% van de doelgroep "minima" het gevoel dat zij volwaardig deel kan nemen aan de maatschappij.

Gewenst maatschappelijk effect (KT): In 2011 heeft 45% van de doelgroep "minima" het gevoel dat zij volwaardig deel kan nemen aan de maatschappij.

Operationele doelstelling: In 2011 neemt 65% van de doelgroep "minima" deel aan sociale, culturele en sportieve activiteiten.

Activiteit/prestatie: In 2011 worden 8 projecten uitgevoerd om minima deel te kunnen laten nemen aan sociale, culturele en sportieve activiteiten.

Tussen de programmabegroting en programmarekening is een relatie zichtbaar omdat

dezelfde structuur wordt aangehouden. In termen van gewenste maatschappelijke effecten, operationele doelstellingen en effectindicatoren is sprake van herhaling. De paragraaf heet namelijk ook "wat wilden we bereiken?". Er wordt geen toelichting gegeven op de resultaten. Ten aanzien van de middelen is vergelijking lastig omdat hier gekozen is voor een verdere detaillering van de gepresenteerde gegevens. Er kan wel een vergelijking plaatsvinden op de totale baten en lasten.

In tabel 4 wordt aangegeven in hoeverre de programma's consistent zijn. Het gaat bij de consistentie om de vraag of impliciet dan wel expliciet is gemaakt of er een relatie is binnen het programma of tussen programmabegroting en programmarekening.

Tabel 4: In hoeverre zijn de programma's consistent?

	Progr. 2	Progr. 6	Progr. 10	Progr. 14
Relatie binnen het programma	75%	25%	0%	0%
Relatie tussen begroting en verantwoording	0%	0%	0%	0%

3. Conclusies en aanbevelingen

In deze quick scan geeft de rekenkamercommissie inzicht in de kwaliteit van de beleidsinformatie in de programmabegroting 2011. De kwaliteit van de beleidsinformatie wordt bepaald aan de hand van de begrippen specifiek, meetbaar, tijdgebonden en consistent.

3.1. Conclusies

Op basis van de bevindingen uit het vorige hoofdstuk komt de rekenkamercommissie tot de onderstaande conclusies.

Specifiek

- De structuur van de programmabegroting is helder en wordt consequent toegepast.
- Gewenste maatschappelijke effecten en operationele doelstellingen zijn geformuleerd in termen van activiteiten en geven daardoor onvoldoende weer welke effecten en doelstellingen de gemeente wil realiseren.

Meetbaar en tijdgebonden

- In de maatschappelijke effecten en operationele doelstellingen worden geen concrete normen genoemd aan de hand waarvan kan worden beoordeeld of een effect gerealiseerd is.
- De effectindicatoren zijn meetbaar en tijdgebonden.
- Er worden geen momenten aangewezen waarop een effect of doelstelling gerealiseerd moet zijn.
- De activiteiten/prestaties zijn verhalend geformuleerd waardoor onvoldoende inzichtelijk is wat de gemeente De Bilt van plan is te gaan doen.

Consistent

- Binnen de programma's wordt geen duidelijke relatie gelegd tussen de verschillende onderdelen. Programma 2 vormt hierop een uitzondering.
- De relatie tussen programmabegroting en -rekening is aanwezig omdat voor dezelfde structuur is gekozen en teksten worden herhaald.
- Er is vrijwel geen aanvullende informatie opgenomen in de programmarekening over de resultaten van het beleid waardoor de mogelijkheid van vergelijking van onvoldoende toegevoegde waarde is.

De rekenkamercommissie komt tot de conclusie dat de beleidsinformatie in de programmabegroting onvoldoende specifiek, meetbaar, tijdgebonden en consistent is. De kwaliteit van de beleidsinformatie is op dit moment daarom onvoldoende. Een uitzondering hierop vormen de effectindicatoren die wel specifiek, meetbaar en tijdgebonden zijn. Het zal daarom voor raadsleden lastig zijn om op basis van de programmabegroting sturing te geven aan de gemeentelijke kaders.

3.2. Aanbevelingen

De rekenkamercommissie doet de volgende aanbevelingen aan de gemeenteraad:

- Behoud de structuur van de programmabegroting en -rekening. Deze is eenduidig en overzichtelijk.
- Denk als raad actief mee over de beoogde effecten en operationele doelstellingen

die opgenomen moet worden in de programmabegroting en -rekening. Dit kan bijvoorbeeld via de klankbordgroepen die bij de ontwikkeling van nieuw beleid worden ingesteld.

- Geef het college de opdracht om bij de programmabegroting 2013 met de volgende verbeter slag te komen:
 - Formuleer maatschappelijke effecten en operationele doelstellingen in termen van concrete, meetbare ambities in plaats van activiteiten.
 - Geef expliciet aan wat de belangrijkste activiteiten/prestaties voor dat jaar zijn.
 - Maak duidelijk hoe:
 - de activiteiten/prestaties een uitwerking zijn van de operationele doelstellingen;
 - de operationele doelstellingen bijdragen aan het bereiken van de beoogde maatschappelijke effecten; en
 - de effectindicatoren inzichtelijk maken in welke mate de beoogde maatschappelijke effecten gerealiseerd zijn.
- Geef het college de opdracht om bij de programmarekening 2011 met de volgende verbeter slag te komen:
 - Geef inzicht in de mate waarin de maatschappelijke effecten, operationele doelstellingen en activiteiten/prestaties gerealiseerd zijn.
 - Presenteer de beleidsinformatie op hetzelfde detailniveau als in de programmabegroting waarbij inzichtelijk is wat de vrij te besteden middelen van de gemeente zijn en welke middelen reeds gereserveerd zijn.

Bijlage 1:

Uit de programmabegroting 2011

- Programma 2: Dienstverlening
- Programma 6: Ruimtelijke ordening
- Programma 10: Watertaken
- Programma 14: Werk en inkomen

PROGRAMMA 2 – DIENSTVERLENING

1 OMSCHRIJVING PROGRAMMA

Dit programma richt zich op de dienstverlening van de gemeente aan de inwoners van onze gemeente.

2 WAT WILLEN WE BEREIKEN?

2A Gewenste maatschappelijke effecten

1. Een adequate en klantgerichte dienstverlening van onze gemeente aan de burger.

2B Operationele doelstellingen

1. Adequate dienstverlening: een brede toegankelijkheid en bereikbaarheid van de gemeente. De bereikbaarheid van de gemeente verloopt via vier kanalen: internet (website), fysiek (loket), post/mail en telefoon.
2. Klantgerichte dienstverlening: tevredenheid van inwoners over correcte en tijdige dienstverlening.

2C Effect indicatoren

PROGRAMMA 2 DIENSTVERLENING				
Effectindicator		2009	2011	2013
2.1	Klanttevredenheid over balie dienstverlening (Burgerpeiling)	83%	84%	85%
2.2	Klanttevredenheid over wachttijden balie (Burgerpeiling)	67%	70%	75%
2.3	Klanttevredenheid over schriftelijke dienstverlening (Burgerpeiling)	37%	45%	60%
2.4	Klanttevredenheid over telefonische dienstverlening (Burgerpeiling)	56%	60%	65%
2.5	Klanttevredenheid over digitale dienstverlening (Burgerpeiling)	56%	60%	70%
2.6	Klanttevredenheid dienstverlening vergunningaanvragers	Nb	70%	75%
2.7	Klanttevredenheid dienstverlening subsidieaanvragers	Nb	80%	85%

3 WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Activiteiten die uitgevoerd moeten worden.

1. **Verbeteren gemeentelijke dienstverlening:** In 2009 is gestart met de uitvoering van het Programma Dienstverlening. Dit programma vloeit voort uit het vaststellen van het Dienstverleningsconcept 2009-2012. Het Programma Dienstverlening bestaat uit een aantal acties

(projecten) die elk bijdragen aan een verbeterde dienstverlening. De volgende acties zijn o.a. in gang gezet:

- ontwikkelen van een KCC (KlantContactCentrum); in 2011 zal het Vergunningenloket ingevoerd worden en wordt het Zorgloket verder ontwikkeld in de richting van een KlantContactCentrum.
- het vergroten van de toegankelijkheid van informatie, diensten en producten voor de burger door het verbeteren en uitbreiden van digitale dienstverlening;
- het verhogen van de kwaliteit van de basisgegevens door het inbedden van kwaliteitszorg teneinde aan de afnemers (in- en extern) gekwalificeerde informatie en diensten te kunnen blijven leveren. Eind 2010 moet de zogenaamde Basisregistratie Personen Verstrekkingen zijn ingevoerd. Concreet betekent dit dat overal waar de gemeente publiekrechtelijke taken uitvoert en daarbij persoonsgegevens gebruikt, de gemeente deze persoonsgegevens uit de GBA moet halen (gebruiksplicht). Daarnaast zullen gemeenten voorzieningen moeten treffen om bij twijfel over de juistheid van gegevens, een terugmelding te doen binnen de eigen organisatie of naar andere gemeenten via de landelijke terugmeldvoorziening voor persoonsgegevens (terugmeldplicht). Wij zullen in staat moeten zijn om terugmeldingen van landelijke afnemers te ontvangen en adequaat af te handelen.

Bij het Programma Dienstverlening wordt de BurgerServiceCode als uitgangspunt voor ontwikkeling genomen. De BurgerServiceCode is geschreven vanuit het perspectief van de burger en bevat normen waaraan de contacten van de burger met de overheid moeten voldoen.

Naast het programma Dienstverlening is al een aantal projecten gestart ter verbetering van de dienstverlening. Zo werken wij vanaf 1 januari 2010 met Melddesk, het systeem dat in- en externe, veelal openbare, meldingen registreert. In 2011 zal de werking van dit proces geëvalueerd worden. In 2011 zal de monitoring van de servicenormen, het wijzigen en het borgen van de normen doorgaan.

- 2. Digitale dienstverlening:** In 2010 is de gemeentelijke website vernieuwd. De toegankelijkheid en vindbaarheid van de informatie is hiermee sterk verbeterd. De gebruiker zal in 2011 voor steeds meer diensten gebruik kunnen maken van het digitaal loket. Zo zal hij digitaal afspraken kunnen maken, via zijn Persoonlijke internetpagina de afhandeling van meldingen kunnen volgen, en meer producten digitaal kunnen afnemen. In 2011 verwachten wij dat onze inwoners ca. 30 producten digitaal kunnen aanvragen via DIGID. Ook zullen wij de interactiemogelijkheden uitbreiden, bijvoorbeeld door de inzet van een poll waarmee wij de mening van inwoners inzichtelijk kunnen maken.
- 3. Verkiezingen:** Er is een wettelijke verplichting uitgaven te doen omwille van een deugdelijk verloop van in de Kieswet voorgeschreven verkiezingen.
In de komende jaren zijn de volgende verkiezingen gepland:
 - 2011: Verkiezingen Provinciale Staten.
 - 2014: Verkiezingen Gemeenteraad;
 - 2014: Verkiezingen Tweede Kamer;In het najaar van 2010 zijn wij gestart met de voorbereidingen voor de verkiezingen van Provinciale Staten.
- 4. Benchmark Publiekszaken:** In 2011 wordt een benchmark Publiekszaken gehouden. Benchmarking Publiekszaken is een samenwerkingsverband van SGBO, VNG en TNS NIPO Commerce. Benchmarking Publiekszaken geeft burgers en gemeenten inzicht in de kwaliteit van de dienstverlening. Uiteindelijk gaat het erom dat burgers tevreden zijn over de dienstverlening van de gemeente. Met het oog op de ontwikkeling (beschreven in o.a. het nationaal uitvoeringsprogramma) van een klantcontactcentrum en de elektronische overheid (e-overheid) is het noodzakelijk een samenwerkingsplatform te vinden met andere overheden (o.a. andere gemeenten). Hiervoor is het noodzakelijk inzicht te hebben in de kwaliteit van de eigen dienstverlening en in de organisatie van de eigen dienstverlening. Met name op het gebied van Burgerzaken is sinds 2001 geen vergelijk meer

gemaakt op het gebied van organisatie, fte's en werkprocessen. De benchmark zorgt ervoor dat we inzicht hebben in waar we een eventueel efficiencyvoordeel kunnen behalen.

4 KADERSTELLEDE NOTA'S

Opsomming van vastgestelde beleidsnota's en –plannen die relevant zijn voor het programma.

Nota/plan

- Kwaliteitshandvest
- Servicenormen
- Burgerpeiling 2007
- Klanttevredenheidsonderzoek 2008
- Dienstverleningsconcept 2009-2012
- Informatiebeheerplan 2008-2012

5 WAT GAAT HET KOSTEN?

Het financiële kader dat de raad vaststelt en controleert.

	Rekening 2009	B 10 na wijziging	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014
Bestaand beleid	1.224.095	1.296.847	1.375.176	1.335.555	1.340.433	1.395.367
TOTAAL LASTEN	1.224.095	1.296.847	1.375.176	1.335.555	1.340.433	1.395.367
Bestaand beleid	732.011	676.940	706.500	721.500	721.500	721.500
TOTAAL BATEN	732.011	676.940	706.500	721.500	721.500	721.500
SALDO PROGRAMMA	492.084	619.907	668.676	614.055	618.933	673.876

PROGRAMMA 6 – RUIMTELIJKE ORDENING

1 OMSCHRIJVING PROGRAMMA

Het in stand houden en waar mogelijk bevorderen van de ruimtelijke kwaliteit.

2 WAT WILLEN WE BEREIKEN?

2A Gewenste maatschappelijke effecten

1. Het bieden van inspiratie voor en richting geven aan de toekomstige inrichting van de gemeente De Bilt langs de sporen innovatie, creatie, recreatie en vitalisatie, uitgaande van onze kernkwaliteiten.
2. Het afwegen van de verschillende belangen (wonen, economie, leefbaarheid, onderwijs, verkeer, ecologie, recreatie) om de kernkwaliteiten van de gemeente te behouden en te versterken.

2B Operationele doelstellingen

1. De ambities voor de toekomstige ontwikkeling van de gemeente formuleren en uitwerken.
2. Voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen vindt een zorgvuldige belangenafweging plaats op basis van een goede ruimtelijke onderbouwing.
3. Benoemen van ruimtelijke kwaliteiten en de te versterken noodzakelijke kwaliteiten die wij in de toekomst willen behouden.
4. Actuele en gedigitaliseerde bestemmingsplannen voor het gehele grondgebied binnen de gemeentegrenzen.

2C Effect indicatoren

PROGRAMMA 6 RUIMTELIJKE ORDENING				
Effectindicator	2009	2011	2013	
6.1	Aantal locaties voor woningbouw	10	10	6
6.2	Indicatie aantal woningen	80	80	14
6.4	Prestatiedoelstellingen ISV: <ul style="list-style-type: none">- nieuwbouw woningen- toevoeging sociale sector- bodemonderzoek- bodemsanering	132 98 8 9		
6.5	Aantal lopende projecten	24	26	20

3 WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Activiteiten die uitgevoerd moeten worden.

- 1. Ruimtelijke kwaliteiten in structuurvisie vastleggen:** Op basis van het vastgestelde ambitiesdocument zal een structuurvisie worden opgesteld, waarin de ruimtelijke kwaliteiten van de gemeente worden vastgelegd en waar mogelijk de gewenste ontwikkelingsrichting wordt doorvertaald. Per kern wordt een ontwikkelingsstrategie bepaald om de ruimtelijke kwaliteiten verder te versterken en voorwaarden te scheppen om tot de noodzakelijke ontwikkeling te komen. De structuurvisie is op grond van de op 1 juli 2008 in werking getreden nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening een verplicht instrument voor het vastleggen van het gemeentelijk ruimtelijk beleid. Binnen de structuurvisie zal een ruimtelijke afweging plaatsvinden van de verschillende belangen. In de structuurvisie zal mede aandacht worden besteed aan nieuwe bouwlocaties om ook in de periode na 2015 te kunnen voorzien in de woningbehoefte.
- 2. Actualiseren grondbeleid:** In 2006 is de Nota Grondbeleid vastgesteld. In deze nota is de aandacht gericht op bijvoorbeeld de wijze van uitgifte van gemeentegronden. Hieraan ten grondslag ligt de in 2008 in werking getreden WRO en het van kracht worden in 2010 van een ministeriële regeling voor doorberekening van plankosten. Om die reden is gestart met het actualiseren van het grondbeleid. De geactualiseerde nota grondbeleid zal in 2011 aan uw raad worden aangeboden.
- 3. Planmatige aanpak projecten:** Het projectenboek wordt twee keer per jaar geactualiseerd en bij de voorjaarsnota en najaarsnota aan de gemeenteraad aangeboden. De eerstvolgende actualisatie vindt plaats bij de voorjaarsnota 2011. In het projectenboek vindt u het overzicht van de projecten die in het kader van programma 6 worden uitgevoerd.
Het ministerie van VROM heeft een ontwerpregeling plankosten exploitatieplan opgesteld. De regeling heeft uitsluitend betrekking op het exploitatieplan en is niet van toepassing op anterieure contracten over grondexploitatie. Middels het project 'Plankosten derden' werkprocessen en standaardovereenkomsten zullen wij de mogelijkheden voor het verhalen van plankosten in beeld brengen. Ruimtelijke ontwikkelingen worden ook door derden geïnitieerd. Deze particuliere ontwikkelingen dragen ook bij aan het bereiken van de gemeentelijke doelstellingen (bijvoorbeeld woningbouw). Voor deze ruimtelijke ontwikkelingen stellen wij randvoorwaarden op om de ruimtelijke kwaliteit binnen onze gemeente te waarborgen. De ministeriële regeling voor kostenverhaal van plankosten via grondexploitaties heeft ook ingrijpende gevolgen voor de bouwplannen van particulieren. De uitvoering ervan roept vele vragen op bij initiatiefnemers die hiermee worden geconfronteerd. Om vooraf duidelijkheid te geven aan initiatiefnemers wordt een project uitgevoerd om inzichtelijk te maken welke maatregelen en daarmee samenhangende kosten nodig zijn om te komen tot de realisatie van een project of bouwplan. Op die wijze kan vooraf inzicht gegeven worden welke kosten voor publiekrechtelijke dienstverlening voor rekening van de initiatiefnemer komen.
- 4. Meerjarenontwikkelingsprogramma Stedelijke Ontwikkeling:** Het budget voor ISV-III-periode (2010-2015) is aanzienlijk lager dan voor de ISV-II periode. De provincie heeft daarom aangegeven dat per gemeente slechts één project (en een reserveproject) voor subsidiëring in aanmerking komt. De realisatie van een parkeergarage als onderdeel van het project De Melkweg is ter subsidiëring voorgedragen. Ook de uitvoering van de Dorpsvisie Westbroek is als reserveproject ingediend. Gedeputeerde Staten hebben in mei 2010 deze aanvraag gehonoreerd met een bedrag van € 650.000. Tevens zijn voor de ISVIII-periode twee bedragen toegekend: € 163.947 voor het afronden van de geluidssanering van woningen op de A-lijst en een bedrag van € 109.700 voor onderzoek naar locaties van bodemverontreiniging die een gevaar vormen voor de volksgezondheid.

- 5. Uitvoering nota Ruimte voor een Vitaal Platteland:** De gemeente participeert bestuurlijk in de gebiedscommissies en heeft projecten ingediend voor het gebiedsprogramma van de drie AVP gebieden, waarbinnen onze gemeente valt (Kromme Rijn, Heel de Heuvelrug en Utrechtse Vecht en Weiden). Binnen Heel de Heuvelrug komt in 2011 de nadruk te liggen op de ontwikkelingen van poorten en entrees voor het gebied Lage Vuursche. Hollandsche Rading heeft een belangrijke verbindingsfunctie tussen het Veen Weide gebied en Heel de Heuvelrug. Doel is te komen tot een betere en meer duurzame geleiding van de recreatie en een goede afstemming van de recreatie en natuurfunctie. Ter uitvoering van het LOP zijn projecten ingediend voor een regionaal landschapsfonds, modelerven en de ontwikkeling en promotie van streekproducten. Aanvragen van agrarische bedrijven voor nevenactiviteiten om het economisch draagvlak in het buitengebied te versterken worden beoordeeld aan de hand van de nota "ruimte voor een Vitaal Platteland".
- 6. Actualiseren en digitaliseren bestemmingsplannen:** Er zijn 21 plangebieden, waarvan nu dertien bestemmingsplannen onherroepelijk zijn. Voor drie plannen is de procedure vrijwel afgerond en vier plannen zijn in ontwikkeling. Voor één plan moet de actualisering nog gestart worden. Voor verschillende plannen zal een nieuwe actualiseringronde worden gestart, omdat voor deze plannen het einde van de 10 jaartermijn nadert. Daarnaast worden er 11 partiële bestemmingsplannen in het kader van lopende projecten en zestien partiële bestemmingsplannen als gevolg van principeverzoeken opgesteld, die later in de groter geheel worden opgenomen. De digitale verplichtingen van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) zijn op 1 januari 2010 in werking getreden. Nieuwe ruimtelijke plannen worden daarom nu digitaal vastgesteld en raadpleegbaar gemaakt. De thans geldende bestemmingsplannen vallen niet onder de digitale verplichtingen van de Wro. Echter om de overgangperiode van analoge naar digitale bestemmingsplannen niet te lang te laten duren, zijn ook deze digitaal raadpleegbaar gemaakt. Inmiddels zijn dertien geldende bestemmingsplannen en een aantal in voorbereiding zijn de plannen digitaal raadpleegbaar. De te ontwikkelen structuurvisie wordt het toetsingskader voor de nieuw te actualiseren bestemmingsplannen.
- 7. Realiseren project Melkweg:** De start van het bouw- en woonrijp maken is verschoven naar eind 2010/ begin 2011. Reden hiervoor is dat het onderzoek naar de mogelijke tijdelijke huisvesting van het kinderdagverblijf in de bestaande schoolgebouwen langer heeft geduurd dan was voorzien. Uiteindelijk heeft de medezeggenschapsraad niet ingestemd met het voorstel. De gemeente moet nu alsnog een (Europese) aanbesteding voor de plaatsing van portocabins uitzetten. Overigens heeft dit geen gevolgen voor de planning van het project omdat de bouwvergunning voor het CEC pas op zijn vroegst in maart 2011 afgegeven kan worden. In het eerste kwartaal van 2011 zal het nieuwe bestemmingsplan Melkweg ter vaststelling aangeboden worden. Dit bestemmingsplan is de basis voor het verlenen van een bouwvergunning voor het Cultureel en Educatief Centrum en de geplande woningbouw. Tegelijkertijd zal in het eerste kwartaal van 2011 gestart worden met de werkzaamheden voor het bouw- en woonrijp maken van de gronden voor de bouw van het Cultureel en Educatief Centrum en de eerste fase van de woningen aan de Olberslaan. Het kinderdagverblijf De Steenuiltjes is dan al verplaatst naar een tijdelijk onderkomen.
- 8. Herontwikkeling centrumgebied Bilthoven:** In 2009 is, na vaststelling van het masterplan, gestart met het opstellen van diverse documenten. Onder meer het Beeldkwaliteitsplan, stedenbouwkundige plannen en het voorontwerp bestemmingsplan. Het beeldkwaliteitplan en het voorontwerp bestemmingsplan zijn vervolgens eind 2009 in de inspraak gebracht. In het tweede kwartaal van 2010 zijn de stedenbouwkundige plannen door het college vastgesteld en zijn de ontwerp bestemmingsplannen voor het stationsgebied en De Kwinkelier ter visie gelegd. Uitgangspunt is dat in 2010 in ieder geval de bestemmingsplannen voor het stationsgebied en De Kwinkelier en het Beeldkwaliteitplan door de gemeenteraad zijn vastgesteld. Het bestemmingsplan Emma-Vinkenplein zal zo snel mogelijk in 2011 ter vaststelling aan de gemeenteraad worden voorgelegd. Voor wat betreft de uitvoering zijn de voorbereidende werkzaamheden voor de aanleg van de tunnels

gestart in het najaar van 2010. Dit betreft onder meer het verleggen van kabels en leidingen en riolering. Begin 2010 is het informatiecentrum reeds ingericht en geopend. De start van de verkoop en verbouwing van De Kwinkelier staat gepland in 2010/2011. In het eerste kwartaal van 2011 zal een aannemer geselecteerd worden voor de aanleg van de tunnels. Naar verwachting zal dan na de zomer van 2011 worden gestart met de feitelijke realisatie van de tunnels (eerst de bypass en daarna de langzaamverkeerstunnel).

In 2010 is gestart met het opstellen van een ontwikkelingsstrategie voor de gebiedsontwikkeling (opstallen en openbare ruimte) binnen de deelgebieden stationsgebied en Emma- Vinkenplein. Op basis van deze ontwikkelingsstrategie kan in 2011 worden gestart met het opstellen van de documenten voor de selectie van marktpartijen. Daarna kan ook het feitelijk selecteren van een of meerdere marktpartijen worden opgestart.

In 2011 kunnen op basis van de bestemmingsplannen, het beeldkwaliteitsplan en de stedenbouwkundige plannen particulieren gefaciliteerd worden om hun eigen plannen te ontwikkelen. In De Kwinkelier zullen de werkzaamheden voor de sloop, verbouwing en nieuwbouw een vervolg krijgen.

In 2011 zullen naar verwachting onder meer de volgende uitvoeringswerkzaamheden verricht worden:

- Afronding voorbereidende werkzaamheden ondertunneling (verleggen kabels en leidingen en riolering)
- Sloopwerkzaamheden van diverse gebouwen
- Bomenkap
- Start aanleg snelverkeerstunnel
- Afronding sloop sporthal/muziekschool in De Kwinkelier
- Start verbouwing en nieuwbouw winkels en woningen in De Kwinkelier
- Realisatie particuliere initiatieven (afhankelijk van voortgang bestemmingsplan en initiatieven)

- 9. Realisering van bedrijvenpark Larenstein:** Verwacht is dat voor de realisering van bedrijvenpark Larenstein eind 2010 alle kavels op het noordelijk deel uitgegeven zijn en dat er op het zuidelijk deel minimaal 80% van de kavels uitgegeven zijn.

Met het woonrijp maken op het noordelijk deel is medio 2010 gestart; de verwachting is dat medio 2011 het zuidelijk deel woonrijp wordt gemaakt. Dan wordt ook de kruising van de Groenekansegweg met Weltevreden en de rotonde op de Groenekansegweg / Biltse Rading aangelegd. Daarnaast wordt in 2011 invulling gegeven aan de beheersaspecten die voortvloeien uit de ontheffing van de Flora en Fauna wet (voerakker, passage spoor i.c.m. ProRail).

- 10. Project voormalige gemeentehuis Maartensdijk:** De herontwikkeling van het voormalig gemeentehuis Maartensdijk en omgeving bestaat uit twee delen:

- De realisatie van kantoorruimte en een gezondheidscentrum in het nieuwbouwdeel van het voormalig gemeentehuis, in combinatie met de bouw van startersappartementen, zorgappartementen en twee vrijstaande woningen in het omliggende gebied. In 2010 is gestart met de realisatie van het gezondheidscentrum en de kantoorruimte. In de loop van 2011 wordt naar verwachting gestart met de bouw van de appartementen en de vrijstaande woningen, na sloop / het bouwrijp maken van het terrein. De appartementen en woningen worden dan in het eerste kwartaal van 2012 opgeleverd.
- De realisatie van een nieuwe invulling van het monumentale deel van het voormalig gemeentehuis, bestaande uit het monumentale raadhuis en de bodewoning. Het monumentale raadhuis is in het derde kwartaal van 2010 verbouwd tot kantoorruimte en wordt verhuurd. Voor de bodewoning is een verkoopprocedure in gang gezet.

4 KADERSTELLEDE NOTA'S

Opsomming van vastgestelde beleidsnota's en –plannen die relevant zijn voor het programma.

Nota/plan

- Bilts Manifest
- De Structuur visie
- Nota Duurzaamheid
- Ruimte voor een Vitaal Platteland
- Bestemmingsplannen
- Meerjarig Ontwikkelingsprogramma Stedelijke vernieuwing.
- Nota Economisch Beleid 2020 "Dynamiek binnen groene kaders".
- Visie Westbroek
- Visie Groenekan
- Convenant Duurzaam Bouwen

5 WAT GAAT HET KOSTEN

Het financiële kader dat de raad vaststelt en controleert.

	Rekening 2009	B 10 na wijzing	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014
Bestaand beleid	12.693.360	10.957.438	16.611.650	4.234.238	9.344.212	3.040.756
TOTAAL LASTEN	12.693.360	10.957.438	16.611.650	4.234.238	9.344.212	3.040.756
Bestaand beleid	7.662.893	9.772.998	15.612.784	3.235.372	8.345.346	2.041.890
TOTAAL BATEN	7.662.893	9.772.998	15.612.784	3.235.372	8.345.346	2.041.890
SALDO PROGRAMMA	5.030.467	1.184.440	998.866	998.866	998.866	998.866

Storting / onttrekking reserves (+ / -)	Rekening 2009	B 10 na wijzing	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014
Reserve grondexploitatie	-318.928	643.030	276.733	276.733	276.733	276.733
Bovenwijkse voorzieningen		-404.000				

INVESTERINGSPROGRAMMA EN PLANNING	2011	2012	2013	2014
Bedrijvenpark Larenstein	-3.690.858	20.000		

PROGRAMMA 10 – WATERTAKEN

1 OMSCHRIJVING PROGRAMMA

De wet Verankering en bekostiging van gemeentelijke watertaken betekent een uitbreiding van de zorgplicht van de gemeente voor de watertaken. De zorgplicht bestaat uit een afvalwaterzorgplicht, een hemelwaterzorgplicht en een grondwaterzorgplicht. Omdat het hier om een uitbreiding van taken gaat, zijn de gemeentelijke watertaken ondergebracht in een (tijdelijk) afzonderlijk programma.

2 WAT WILLEN WE BEREIKEN?

2A Gewenste maatschappelijke effecten

1. Voorkomen dat afvalwater, hemelwater en grondwater nadelige gevolgen hebben voor de gebruiksfunctie van de openbare gronden en de inwoners van de gemeente.
2. Het verbeteren van het waterketensysteem, het bevorderen van de ecologische en fysisch-chemische waterkwaliteit en het bestrijden van verdroging.

2B Operationele doelstellingen

1. Optimale en functionele instandhouding van het rioolstelsel.
2. Vermindering van de hoeveelheid regenwater in het rioolstelsel.
3. Verbetering samenwerking provincie, waterschappen en regiogemeenten

2C Effect indicatoren

PROGRAMMA 10 WATERTAKEN			
Effectindicator	2009	2011	2013
10.1 Afkoppeling regenwater van riolsysteem (in m3)	-	18.000	17.000
10.2 Aantal klachten wateroverlast	300	300	250

3 WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Activiteiten die uitgevoerd moeten worden.

1. **Vervanging riolering:** Voor 2011 zijn, op basis van het Gemeentelijk RioleringsPlan en uitgevoerde inspecties, de volgende rioolvervangingen in voorbereiding: Waterweg-Zuid, Grothelaan, Sperwerlaan, Dierenriem, Dennenlaan, Iepenlaan, Korte Boslaan, Laurillardlaan en Groen van Prinstererweg. Ook is, in

het kader van het project 'Centrum Bilthoven' gestart met de riolomlegging ter hoogte van de ondertunnelingen van het spoor in de Soestdijkseweg.

- 2. Samenwerking waterketenbeleid:** Op 25 juni 2010 is de intentieverklaring voor de samenwerking in de waterketen (WINNET) tussen gemeenten, het waterschap HDSR en de provincie getekend. WINNET heeft tot doel de samenwerking in de afvalwaterketen te vergroten. Streven is naar een optimale kwaliteit en de laagst mogelijke maatschappelijke kosten voor de waterketen. Voor de organisatie van WINNET is een projectorganisatie opgericht. Het doel van de projectorganisatie is het organiseren en coördineren van de verschillende overleggen, de onderzoeken en de voorbereiding van de besluitvorming.

Doelstellingen zijn:

- de mogelijkheden en meerwaarde te onderzoeken van gezamenlijk databeheer, monitoring, storingsdienst en modulaire samenwerking op overige rioleringstaken.
- een incidentenplan riolering op te stellen. Het incidentplan riolering is een draaiboek voor rioolbeheerders in het geval van een incident of calamiteit met de riolering en/of lozing van stoffen in het oppervlakte water.
- Een meetnet voor ondiep grondwater te ontwikkelen, realiseren en beheren
- medio 2011 het proces van samenwerking te evalueren en vervolgstappen in de ontwikkeling van de samenwerking te bepalen

4 KADERSTELLEDE NOTA'S

Opsomming van vastgestelde beleidsnota's en –plannen die relevant zijn voor het programma.

Nota/plan

- Gemeentelijk Rioleringsplan 2010 – 2014
- Milieuwet
- Wet gemeentelijke watertaken
- Bestuurlijk Afvalwaterakkoord

5 WAT GAAT HET KOSTEN?

Het financiële kader dat de raad vaststelt en controleert.

	Rekening 2009	B 10 na wijziging	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014
Bestaand beleid	4.478.758	4.717.114	4.908.663	5.179.418	5.360.680	5.454.216
TOTAAL LASTEN	4.478.758	4.717.114	4.908.663	5.179.418	5.360.680	5.454.216
Bestaand beleid	3.868.613	4.024.512	4.456.564	4.914.268	5.292.659	5.386.112
TOTAAL BATEN	3.868.613	4.024.512	4.456.564	4.914.268	5.292.659	5.386.112
SALDO PROGRAMMA	610.145	692.602	452.099	265.150	68.021	68.104

Quick scan programmabegroting 2011 – rekenkamercommissie De Bil, september 2011

Storting / onttrekking reserves (+ / -)	Rekening 2009	B 10 na wijziging	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014
Egalisatiereserve riolering	-524.654	-225.288	-384.460	-196.589		

INVESTERINGSPROGRAMMA EN PLANNING	2011	2012	2013	2014
Beheerplan riolering	1.301.000	1.301.000		